

Suriyeli Mülteci Akımını Belirleyen Faktörler: Ekonometrik Bir Analiz

Şerife AKINCI*

Geliş tarihi: 04/03/2020

Kabul tarihi: 28/12/2020

Atf: AKINCI, Ş., “Suriyeli Mülteci Akımını Belirleyen Faktörler: Ekonometrik Bir Analiz”, Ortadoğu Etütleri, 13-1 (2021):71-90

DOI: 10.47932/ortetut.698825

Öz: Arap Baharı, Tunus'ta giderek kötüleşen ekonomik koşullara karşı gelişen halk hareketinin bölge ülkelerine yayılması ile başlayan sürece verilen addır. Bu sürecin içerdiği sosyal, politik ve ekonomik etkiler kısa bir süre içinde Mısır, Libya, Yemen ve Suriye başta olmak üzere Ortadoğu ve Kuzey Afrika (OKA) coğrafyasına yayılmıştır. Bu büyük dönüşümün etkileri bugün OKA ülkelerinin çoğunda görül-meye devam etmektedir. Arap Baharı'nın bölge ülkeleri içerisinde en çok etkilediği ülkenin Suriye olduğu söylenebilir. Sürecin Suriye'ye yansımaları birçok boyutu ile bir insanlık dramına dönüşerek, dünyada yakın tarihin en büyük iç ve dış göç sorununu ortaya çıkarmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre, Suriye'de iç savaşın başlamasından bugüne kadar yaklaşık 6 milyon Suriyeli mülteci komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Göçün tamamına yakını Türkiye, Ürdün, Lübnan, Irak, Mısır ve Yemen'e yönelik olmuştur. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı, 2004-2017 yılları arasında Suriyeli mülteci akımını belirleyen makroekonomik faktörleri ortaya koymaktır. Çalışmada geliştirilen ekonomik modeller ampirik olarak tahmin edilmekte ve bulgular ekonomi politik bir perspektiften değerlendirilmektedir. Ampirik modeller, 6 OKA ülkesi için 2004-2017 yıllarına ait veriler kullanılarak tahmin edilmektedir. Çalışmanın ampirik literatüre katkısı, doğumda beklenen yaşam süresi ve enflasyon oranının mülteci akımına etkisinin ölçülmesidir. Buna karşın, Suriyeli göçmen akımının gerçekleştiği ülkelerin tamamı veri yokluğu nedeni ile modele dâhil edilememiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre mülteci sayısı ile büyüme oranı, doğumda beklenen yaşam süresi ve iş gücüne katılım oranı arasında pozitif bir ilişki bulunmuşken; enflasyon oranı, gayri safi yurt içi hâsıla ve kişi başına gelir arasında ise negatif ilişki söz konusudur.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı, Suriye, Türkiye, Mülteci, Ekonomik Büyüme, Doğumda Beklenen Yaşam Süresi, Enflasyon Oranı, Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla, İş Gücü, Panel Veri

* Doktora Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi, TR, akincisrf@gmail.com, ORCID:0000-0002-2505-1985

Factors Determining The Syrian Refugee Flow: An Econometric Analysis

Şerife AKINCI*

Received: 03/04/2020

Accepted: 12/28/2020

Citation: AKINCI, Ş., “Factors Determining The Syrian Refugee Flow: An Econometric Analysis”, Middle Eastern Studies, 13-1 (2021):71-90

DOI: 10.47932/ortetut.698825

Abstract: The Arab Spring is the process name that started with the spread of the popular movement to the countries of the region against the worsening economic conditions in Tunisia. The social, political and economic impacts of this process spread to the Middle Eastern and North African (MENA) countries, especially Egypt, Libya, Yemen and Syria. The effects of this major transformation continue to be seen in most MENA countries today. It can be said that Syria is the country most affected by the Arab Spring among the countries in the region. The process in Syria has turned into a human tragedy with many dimensions and has become the biggest internal and external migration problem in recent history in the world. According to the data of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), approximately 6 million Syrian refugees have had to migrate to neighboring countries since the beginning of the civil war in Syria. Mostly Turkey, Jordan, Lebanon, Iraq, Egypt and Yemen are the places where they have migrated. In this context, the purpose of this study is to reveal the macroeconomic factors that determined the Syrian refugee flow between 2004-2017. The economic models developed in the study are predicted empirically and the findings are evaluated from a political economy perspective. Empirical models are estimated using data for the years 2004-2017 for the 6 MENA countries. The contribution of the study to the empirical literature is to measure the effect of life expectancy at birth and inflation rate on refugee flow. On the other hand, not all of the countries where Syrian migrant flow occurs could be included in the model due to the lack of data. According to the findings obtained as a result of empirical analysis, a positive relationship was found between the number of refugees and growth rate, life expectancy at birth and labor force participation rate, and a negative relationship was found between inflation rate, gross domestic product and per capita income.

Keywords: Arab Spring, Syria, Turkey, Refugee, Economic Growth, Life Expectancy at Birth, Inflation Rate, Gross Domestic Product, Labor Force, Panel Data

* Ph.D. Student, Uludağ University, TR, akincisrf@gmail.com, ORCID:0000-0002-2505-1985

العوامل المحددة لتدفق اللاجئين السوريين: تحليل اقتصادي قياسي

شريفة أقنجي *

تاريخ الاستلام: 14/09/2020 تاريخ القبول: 27/11/2020

اقتباس: أقنجي، ش.، «العوامل المحددة لتدفق اللاجئين السوريين: تحليل اقتصادي قياسي»، دراسات الشرق الأوسط، (2021) 71-90:13-1

معرف الغرض الرقمي: 10.47932/ortetut.698825

المخلص

الربيع العربي هو اسم أطلق على المرحلة التي بدأت مع انتشار الحراك الشعبي ضد تدهور الأوضاع الاقتصادية في تونس، إلى دول المنطقة. وخلال فترة بسيطة، امتدت الآثار الاجتماعية والسياسية والاقتصادية لهذه المرحلة إلى منطقة الشرق الأوسط وشمال إفريقيا، لاسيما مصر وليبيا واليمن وسوريا. ولا تزال آثار هذا التحول الكبير مستمرة حتى اليوم في معظم بلدان الشرق الأوسط وشمال إفريقيا. ويمكن القول إن سوريا هي البلد الأكثر تضررا من الربيع العربي بين دول المنطقة. انعكاس المرحلة على سوريا تحول إلى مأساة إنسانية متعددة الأبعاد، ما أدى إلى ظهور أكبر مشكلة هجرة داخلية وخارجية في التاريخ الحديث في العالم. وبحسب بيانات المفوضية السامية للأمم المتحدة لشؤون اللاجئين، اضطر نحو 6 ملايين لاجئ سوري إلى الهجرة إلى دول الجوار منذ بداية الحرب الأهلية في سوريا. وكانت معظم الهجرة تقريبا، تجاه تركيا والأردن ولبنان والعراق ومصر واليمن. وفي هذا السياق، تهدف هذه الدراسة إلى توضيح العوامل الاقتصادية القياسية المحددة لتدفق اللاجئين السوريين في الفترة بين عامي 2004-2017. الدراسة تعمل على التوقع بشكل فلسفي تجريبي للنماذج الاقتصادية التي تم تطويرها، كما يتم تقييم النتائج من منظور الاقتصاد السياسي. وتم توقع النماذج الفلسفية التجريبية من خلال استخدام بيانات تعود للفترة بين عامي 2004-2017 للدول الست في منطقة الشرق الأوسط وشمال إفريقيا. إن مساهمة الدراسة في الأدبيات الفلسفية التجريبية، هي قياس تأثير فترة العيش المتوقعة عند الولادة ومعدل التضخم على تدفق اللاجئين. وبالمقابل، لا يمكن ضم جميع البلدان التي يحدث فيها تدفق المهاجرين السوريين إلى النموذج بسبب نقص البيانات. ووفقا للنتائج التي تم الحصول عليها نتيجة للتحليل، تم العثور على علاقة إيجابية بين عدد اللاجئين ومعدل النمو، والعمر المتوقع عند الولادة ومعدل المشاركة في القوى العاملة. فيما تم الحصول على علاقة سلبية بين معدل التضخم، والنتائج المحلي الإجمالي ودخل الفرد الواحد.

الكلمات المفتاحية: الربيع العربي، سوريا، تركيا، لاجئ، النمو الاقتصادي، فترة العيش المتوقعة عند الولادة، معدل التضخم، الناتج المحلي الإجمالي، القوى العاملة، بيانات النودة.

* طالب دكتوراه، جامعة أولوداغ، تركيا، 1985-2505-0002-0000-ORCID، akincisrf@gmail.com

Giriş

Göç, ekonomik, politik ve sosyal boyutlarıyla tartışılabilir derinlikte bir konudur ve hem ulusal hem de küresel boyuttaki sosyo-ekonomik ve politik değişimlerden etkilenmektedir. Göç, iktisat, sosyoloji, siyaset bilimi gibi farklı alanlarda incelenebilir olması sebebiyle disiplinler arası bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleşebilen göç kavramını keskin bir şekilde ifade etmek oldukça zordur. Bunun nedeni ise hiç şüphesiz geçici bir göçün kalıcı bir göçe dönüşme ihtimalinin olmasından kaynaklanmaktadır. Basit bir ifade ile tanımlamak gerekirse göç, ülke sınırları içinde gerçekleşiyorsa iç göç, ülke sınırlarını aşan bir düzeyde gerçekleşiyorsa dış göçtür.

Göç olgusu, çok boyutlu bir kavram olması nedeniyle farklı yaklaşımlar altında açıklanmaya çalışılmıştır. Lee, 1966 yılında “Bir Göç Teorisi” adlı makalesinde, göçmene odaklanılması gerektiğini ifade etmiş ve göçü bir itme-çekme kuramına dayandırmıştır. Bu çerçevede analizine temel oluşturacak göçe ait itici ve çekici faktörleri, yaşanan ve gidilecek yer ile ilgili faktörler, engeller ve bireysel faktörler şeklinde belirlemiştir. İtme ve çekme kuramına göre, yaşanan ve gidilecek yerde, itici ve çekici faktörler bulunmaktadır. Olumlu faktörler göçe yönelik çekimi ifade ederken, olumsuz faktörler göçe yönelik itmeyi ifade etmektedir. Kurama göre, itici ve çekici faktörler kişiseldir ve çok boyutlu sosyoekonomik gerçekliklere bağlıdır.¹ İtme-çekme kuramını ele alan bir diğer araştırmacı Petersen ise göçü ifade eden faktörlerin altında yatan asıl sebeplerin ne olduğu ile ilgilenmiştir. Petersen ekonominin genel durumunun göç için her zaman önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir. Ekonomide yaşanan dalgalanmaların üst-orta ve alt sınıfları farklı düzeyde etkileyerek kişilerin göçe farklı tepkiler vermesine neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede de ilkel, zoraki, yönlendirilen, serbest, kitlesel olmak üzere beş göç tipi oluşturmuştur. Petersen ilkel göçleri, doğal çevrenin yarattığı itme etkisiyle oluşan göçler, zoraki ve yönlendirilen göçleri sosyal durumun ortaya çıkardığı göçler olarak tanımlamaktadır. Serbest göç tipinde kişiler ve toplumlar üzerine uygulanan herhangi itici bir güç bulunmamaktadır. Kitlesel göç ise ulaşım yollarının ve imkânlarının iyileşmesi ile ortaya çıkan göçü ifade etmektedir.² Petersen kuramı, bireysel ve sınıfsal farklılıkları gözeterik birden fazla faktörün göç analizinde kullanımına izin vermesi ile günümüzdeki göçlerin çözümlenmesini mümkün kılmaktadır. Bilhassa bugün

1 Everest S. Lee, “A Theory of Migration”, Demography, Vol.3, No.1 (1966).

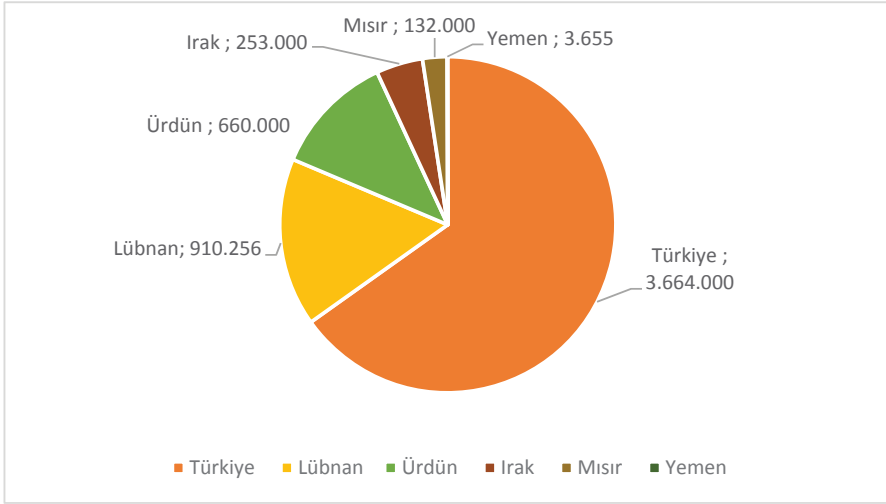
2 William Petersen, “A General Typology of Migration”, American Sociological Review, Vol.23, No.3 (1958).

yaşanan uluslararası göçler (Suriye’de savaştan kaçan kişiler gibi) aracılığıyla kuramın geneline baktığımızda, kuram birçok analize aracılık etmektedir.

Savaş nedeniyle ülkesinden ayrılmaya zorlanan, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel ya da bireysel olarak başka bir ülke sınırına geçen kişiler mülteci olarak adlandırılmaktadır. Günümüzde mültecilik küresel ölçekte sorun olarak algılanan ve sıklıkla karşılaşılabilen bir sosyal gerçekliktir. Mülteciler, zorlayıcı koşulların etkisi altında kalarak kendi ülkelerinden komşu ülkelere daha iyi yaşam standartlarına doğru bir göç akışı sürdürmektedir. Savaş ise mültecileri bu zorunlu göçe mecbur eden koşulların başındaki en önemli etkidir. Suriye’de Arap Baharı’nın getirmiş olduğu rejim karşıtı gösterilerin ardından, 2011 yılı Mart ayında patlak veren ve günümüze kadar etkileri devam eden dünyanın en büyük mülteci ve insani krizlerinden birisi başlamıştır. Suriye’deki iç savaşın yarattığı yıkım ülke halkını derinden etkilemiştir. Bu etki ise insanları kendilerine yeni bir hayat sahası bulmak adına öncelikli olarak ülkelerini terk etmeye sonrasında ise yaşamını idame ettirebileceği bir yer için tercih yapmaya sevk etmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2019) verilerine göre, bugün dünyada yaklaşık 6 milyon Suriyeli mülteci bulunmaktadır ve bu mülteci nüfus en çok Ortadoğu ve yakın çevresine göç etmek zorunda kalmıştır.³ Bu zoraki göçün başta Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak’a gerçekleşmesinin altında ekonomik faktörler yatmaktadır. Ekonomik faktörlerin yanında Suriyeli mültecilerin kimlik ağlarını ve yakınlık derecelerini de dikkate aldığı düşünülmektedir.

3 UNHCR, The UN Refugee Agency, Google, Son Erişim: 10 Mart 2019, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>.

Şekil 1: Suriyeli Mültecilerin Seçilmiş Ülkelere Göre Dağılımı, 2018

Kaynak: Operational Portal Refugee Situations, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

Yukarıdaki Şekil 1, 2018 yılı sonunda Suriyeli mültecilerin ülkelere göre toplam dağılımını göstermektedir. Türkiye, geçici olarak koruma altına alınan 3,644 milyon Suriyeli ile dünyada birinci sırada yer almaktadır. Keza, Türkiye'yi ikinci olarak yaklaşık 1 milyon Suriyeli ile Lübnan, üçüncü olarak 660 bin Suriyeli ile Ürdün, dördüncü olarak 253 bin Suriyeli ile Irak, beşinci olarak 132 bin Suriyeli ile Mısır son olarak ise yaklaşık 4 bin Suriyeli ile Yemen takip etmektedir. Mülteci akımının en çok bu ülkelerde yoğunlaşmış olmasının nedeni merak edilen önemli bir husustur. Bu kapsamda mülteci akımını belirleyen makroekonomik faktörlerin ortaya konulması makalenin amacını oluşturmaktadır. Çalışmanın çıkış noktasını oluşturan ve çalışmaya yön veren Petersen göç kuramıdır. Suriyeli mülteci akımını belirleyen itici güce neden olarak ülkede iç savaşın neden olduğu ekonomik kriz görülürken göç edilen ülkelerin ekonomik durumu ise çekici güç olarak görülmektedir. Bu teorik çerçeve ekseninde şekillenen çalışmada literatür bölümünde mülteci akımını belirleyen faktörlere dair ampirik çalışmalar kısaca açıklanmaktadır. Yöntem ve analiz bölümünde, 2004-2017 yılları arasında OKA ülkelerine Suriyeli mülteci akımını belirleyen makroekonomik faktörlerin tespitine yönelik ampirik uygulamaya yer verilmektedir. Sonuç bölümünde ise bulgulara dair açıklamalara yer verilip bazı öneriler sunmak yoluyla çalışma sonlandırılmaktadır.

I. Mülteci Akımını Belirleyen Faktörlere Yönelik Literatür Taraması

Göç üzerine modern literatür üç soru altında şekillenmektedir:

1. Herhangi bir ev sahibi ülkeye göçmen akışlarını belirleyen faktörler nelerdir?
2. Göçmenler ev sahibi ülke ekonomisine nasıl uyum sağlar?
3. Göçmenlerin ev sahibi ülke ekonomisine etkileri nelerdir?

Göç ekonomisi ve göçün makroekonomik belirleyicileri ve etkileri hakkında yapılmış ve yapılan çalışmalar hâlâ devam etmektedir. Dolayısıyla literatür gelişme aşamasındadır. Herhangi bir ev sahibi ülkeye göçmen akışını belirleyen faktörler çalışmanın da amacını oluşturmakta olup bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde; Sprenger çalışmasında, OECD ve Avrupa Birliği üyesi olan 21 ülke arasında yaşanan göçün belirleyicilerini gelir ve işsizlik farklılıklarını, coğrafi ve demografik faktörler gibi geleneksel ekonomik değişkenler bağlamında 1998-2010 dönemi boyunca ampirik olarak incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre, ekonomik faktörler, kültürel yakınlıklar AB ülkeleri içerisindeki göçü arttırmıştır.⁴ Darkwah ve Verter, 1991-2011 dönemini kapsayan yıllık zaman serisi ile Nijerya'daki uluslararası göçün belirleyicilerini incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre, yüksek işsizlik oranının, düşük ücretin ve nüfus artışının Nijerya'dan diğer ülkelere göç etmenin kilit belirleyicileri olduğu tespit edilmiştir. Göç hareketlerinin (politik ve sosyoekonomik) nedenlerinin tam olarak ele alınmadığı sürece devam edeceği belirtilmiştir.⁵ Kabaklarlı, çalışmasında mültecilerin komşu ülkelere göçünü belirleyen makroekonomik faktörlerin değerlendirmesini amaçlamıştır. 1991-2014 yıllarına ait Suriyeli mülteci nüfusunu en fazla barındıran ülkelere ait verilerle mültecilerin komşu ülkelere göçünü belirleyen makroekonomik faktörleri belirlemede panel ortalama grup ARDL analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, iş gücüne katılım oranı, büyüme ve kişi başına düşen gelir ile mülteci sayısı arasında negatif ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır⁶.

Adams, Mısır'ın kırsal kesiminde uluslararası göçe neden olan ekonomik ve demografik belirleyicileri mikro düzeyli bir model ile tahmin etmiştir. Çalışmada göçü belirlediği düşünülen, kişi başına gelir, istihdam, hane halkının

4 Ekaterina Sprenger, "The determinants of international migration in the European Union: An empirical analysis", IOS Working Papers, Leibniz Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (Institute for East and Southeast European Studies), No. 325 (2013).

5 Nahanga Verter and Samuel Darkwah, "Determinants of International Migration: The Nigerian Experience", Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, Vol.62, No.34 (2014): pp.321-327.

6 Esra Kabaklarlı, "Mülteci Akımını Belirleyen Faktörlerin Makro Ekonomik Panel Veri Analizi (Ortadoğu ve Türkiye)", Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt.8, No.2 (2016):56-60

sahip olduğu ev veya arazi (toprak), evin veya arazinin büyüklüğü, hane halkındaki 18 yaş üzerindeki erkeklerin eğitim düzeyi, değişkenleri ele alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre, göç değişkeninin eğitim ile arasında negatif, istihdam ile pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Kişi başına gelir ile göç arasındaki ilişkiye bakıldığında yoksul erkeklerin %9,7 orta gelirli erkeklerin ise %13,4 göç etme olasılığı olduğu tespit edilmiştir. Gelir ve arazi büyüklüğü değişkenlerinin birleşik etkilerinin göç üzerindeki etkisi incelendiğinde yoksul ve evi olmayan hanelerden gelen erkeklerin en yüksek göç eğilimine sahip oldukları görülmüştür. Bu çalışmada arazisizlik ve yoksulluk insanları uluslararası göçe iten etkenler olarak görülmüştür.⁷ Rotte ve Vogler, 86 Asya ve Afrika ülkesinden Almanya'ya göçü yönlendiren potansiyel belirleyicileri ortaya koymayı amaçlamış ve GSYH, hanehalkı geliri, siyasal haklar, sivil özgürlükler, siyasi terör, Almanya'daki göçmenlerle olan bağ, Almanya ile ticaret, kentsel nüfus, işgücü, nüfus, Almanya ile olan uzaklık, hukuk ve kanun değişkenleri ile göç arasındaki ilişki incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre, iş gücü, kentsel nüfus, siyasi haklar ve ticari ilişkiler değişkenlerinin göç ile negatif, GSYH, hanehalkı geliri, sivil özgürlükler ve Almanya'daki göçmenler ile olan bağın ise göç ile pozitif bir ilişki içerisinde olduğu görülmüştür. Almanya ile olan uzaklık değişkeninin ise sadece Asya ülkelerinde göçe sebebiyet verdiği tespit edilmiştir.⁸ Carlos, 1981-1995 yılları arasında Filipinler'den Ortadoğu dışındaki 26 ülkeye gerçekleşen uluslararası göçün belirleyicilerini ortaya koymaya çalışmıştır. Ekonomik değişkenlerin gönderen ve ev sahibi ülkelerdeki etkisini belirlemek için sabit etkiler paneli veri regresyon yöntemini kullanılmıştır. Analizde göçmen sayısı, ortalama gelir, nüfus artışı ve işsizlik oranı değişkenleri kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, Filipinler'de yaşanan nüfus ile işsizlik oranında yaşanan artışla göç olasılığı artarken, ortalama gelir artışında yaşanan artış da azalmaktadır. Ayrıca, ev sahibi ülkelerdeki nüfusun ve ortalama kazancın Filipinler'den gelen göç üzerinde ters etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir.⁹

Literatür sonucunda çalışmalarda kullanılan değişkenler, kurulan modeller ve elde edilen bulgular incelendiğinde, makro bağlamsal açıdan ekonomik ve politik faktörlerin hepsinin göç üzerinde rol oynadığı ve uluslararası göçü tetikleyen birçok faktörün olduğu görülmüştür. Menşe ve hedef ülkelerdeki,

7 Richard H. Adams Jr., "The economic and demographic determinants of international migration in Rural Egypt", The Journal of Development Studies, Vol.30, No.1 (October 1993):146-167.

8 Ralph Rotte and Michael Vogler "Determinants of International Migration: Empirical Evidence for Migration from Developing Countries to Germany" DISCUSSION PAPER SERIES, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, IZA DP No. 12 (June 1998).

9 Ma. Reinart D. Carlos, "On the Determinants of International Migration in the Philippines: An Empirical Analysis1", International Migration Review, Vol.36, No.1 (2006): 81-102.

kalkınma, ekonomik büyüme, istihdam, işsizlik, eğitim, kentsel nüfus, ticaret, kişi başına düşen gelir, sivil özgürlükler, savaş, hukuk, yasa, demokratikleşme değişkenlerinin göçü etkilediği anlaşılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada yer alan değişkenler literatüre bağlı kalınarak belirlenmiş ve Kabaklarlı, Sprenger ve Carlos'un çalışmaları temel alınarak oluşturulmuştur.

Çalışmanın bağımsız değişkeni olarak mülteci sayısı belirlenmiştir. Mültecinin menşe ülkeden hedef ülkeye gitmesine neden olan belirleyici faktörler olarak literatürde öne çıkan ekonomik gelişmişlik seviyesini ifade eden kişi başına gelir düzeyi^{10 11}, hedef ülkedeki nüfusun iktisadi faaliyete katılan kısmını ifade eden iş gücü^{12 13}, GSYH¹⁴ ekonomik büyüme¹⁵ ve literatürden farklı olarak özellikle Suriye'nin içerisinde bulunduğu durum itibarıyla göçü etkilediği düşünülen enflasyon oranı ve doğumda beklenen yaşam süresi değişkenleri açıklayıcı model olarak kullanılmıştır.

Tablo 1: Analizde Ele Alınan Değişkenler ve Beklenen Hipotezler

	Hipotez
Ekonomik Büyüme	+
Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla	+
İş Gücü	-
Enflasyon Oranı	-
Doğumda Beklenen Yaşam Süresi	+
Kişi Başına Düşen Gelir	+

2. Yöntem ve Analiz

2.1. Araştırma Yöntemi

Ekonometrik araştırmalarda en önemli aşama verilerin toplanmasıdır. Güvenilen kaynaklardan elde edilen verilerin, modele uygun veriler olması ekonometrik tahminlerin güvenilirliğini doğrudan etkilemektedir. Araştırmalarda kullanılan veri setleri, zaman serisi verileri, yatay kesit ve panel verileri şeklinde sınıflandırılmaktadır ve panel veri diğer veri setlerine oranla pek çok avantaja sahiptir. Panel veri daha fazla veri ile çalışabilme imkânı sağlamaktadır.

10 Kabaklarlı, "Mülteci Akımını", 56-60.

11 Sprenger, "The determinants"

12 Carlos, "On the Determinants", 81-102.

13 Rotte and Vogler, "Determinants"

14 Rotte and Vogler, "Determinants"

15 Kabaklarlı, "Mülteci Akımını", 56-60

tadır. Panel veri analizinin bireyler, ülkeler veya firmalar ile ilgili heterojenliği kontrol etme, çoklu doğrusal bağlantının daha az olması, daha fazla serbestlik derecesi ve etkinlik özellikleri bakımından oldukça avantajlıdır. Araştırma konusuna sağlayacağı faydalardan dolayı bu çalışmada panel veri analizi benimsenmiştir. Panel veri yönteminde klasik model, birim sayısı N ve zaman devresi sayısı T için,

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_{1it}X_{1it} + \beta_{2it}X_{2it} + \dots + \beta_{kit}X_{kit} + u_{it}$$

şeklinde yazılabilir.

Y: Bağımlı değişken,

X: Bağımsız değişken

u: Hata terimi temsil

i: Birimler

t: Zaman

k: Açıklayıcı terim sayısını ifade etmektedir.

Genel olarak basit doğrusal panel veri modelleri, havuzlanmış en küçük kareler modeli, sabit etkiler modeli, rassal etkiler modeli olmak üzere üç farklı yöntem ile tahmin edilebilmektedir. Çalışmada literatür araştırması ile belirlenen değişkenler, ilgili ülkeler için açık erişimli veri tabanı olan UNHRC, UNdata ve World Bank'tan derlenmiştir. Veri toplama çalışması sonucunda, bağımlı değişkene 2004 yılından itibaren ulaşılabildiği tespit edilmiş ve bu nedenle analizin dönemi 2004-2017 yılları olarak belirlenmiştir. Çalışmada veri setinin özelliklerine bağlı olarak yıllık veri kullanılmıştır.

$$MS_{it} = \beta_{0it} + \beta_{1it}iGO_{it} + \beta_{2it}logGSYH_{it} + \beta_{3it}DBYS_{it} + u_{it} \quad (\text{Model 1})$$

$$MS_{it} = \beta_{0it} + \beta_{1it}iGO_{it} + \beta_{2it}logGSYH_{it} + \beta_{3it}DBYS_{it} + \beta_{4it}EO_{it} + u_{it} \quad (\text{Model 2})$$

$$MS_{it} = \beta_{0it} + \beta_{1it}logKBG_{it} + \beta_{2it}BO_{it} + \beta_{3it}DBYS_{it} + \beta_{4it}iGO_{it} + u_{it} \quad (\text{Model 3})$$

$$MS_{it} = \beta_{0it} + \beta_{1it}iGO_{it} + \beta_{2it}DBYS_{it} + \beta_{3it}BO_{it} + u_{it} \quad (\text{Model 4})$$

Analizde, Suriyeli mülteci sayısının artışı veya azalışını etkilediği düşünülen değişkenler ve ifade ettikleri değişken kodları Tablo 2' de listelenmiştir.

Tablo 2: Analizde Kullanılan Değişkenler

Bağımlı Değişken	Mülteci Sayısı	İltica ülkesine veya bölgesine göre geçici koruma sağlanan nüfusu ifade etmektedir. Sığınma talebinde bulunanlar -iltica veya mülteci statüsü için başvuran ve henüz bir karar almayan veya iltica talebinde bulunanlar olarak kaydolun kişiler- dâhil değildir.	MS
Bağımsız Değişkenler	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla	Bir ülkede belirli bir dönem içinde üretilen bütün nihai malların piyasa fiyatları üzerinden toplanmasıyla oluşan toplam değerdir.	GYSH
	Kişi Başına Düşen Gelir	Gayri safi yurt içi hasılanın, nüfusa bölünmesiyle elde edilmektedir.	KBG
	Büyüme oranı	Gayri safi yurt içi hasılda bir dönemden diğerine ortaya çıkan oransal artıştır.	BO
	Enflasyon Oranı	Fiyatlar genel düzeyinin sürekli ve belirli bir oranın üzerinde artış göstermesini ifade etmektedir.	EO
	İş Gücüne Katılım Oranı	Belirli bir dönemde mal ve hizmet üretimi için iş gücü sağlayan 15 yaş ve üstü nüfusun toplam nüfusa oranıdır. Şu anda çalışan ve işsiz olan ancak iş arayanların yanı sıra ilk kez iş arayanları da içermektedir.	İGO
	Doğumda Beklenen Yaşam Süresi	Yeni doğmuş bir bebeğin, doğum anından itibaren kaç yıl yaşayacağını ifade etmektedir.	DBYS

2.2. Araştırma Analizi

Çalışmada, model öncesi tanımlayıcı istatistikler, çoklu doğrusal bağlantı ve birim kök model sınamaları daha sonrasında ise modeller arasındaki farklılıklar ve değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla model tahmini yapılarak, F Testi, Breusch-Pagan LM testi ve Hausman testleri yapılmış ve bu veriler tablolar şekline dönüştürülerek yorumlanmıştır. Çalışmada yer verilen değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3: Tanımlayıcı İstatistikler

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
MS	80	282312.1	624944.1	1	3400195
DBYS	84	71.51854	4.796831	61.52	79.6
EO	84	8.358156	9.059164	-12.6	53.24779
İGO	84	44.7285	3.81784	36.954	51.772
BO	84	4.626719	7.392352	-16.67846	54.15777
GSYH	84	2.00.	2.69	1.14.	9.5.
KBG	84	2655737	4283842	1223.651	1.34.

Bağımsız değişkenlerin kendi aralarındaki ilişkiyi gösteren çoklu doğrusallığın korelasyon matrisi ile incelenmesi, ekonometrik modelleme öncesinde yapılması gereken sınamalardandır ve birlikte hareket eden değişkenler aynı model içerisinde kullanılmamalıdır.

Tablo 4: Korelasyon (İkili İlişki) Testi

	GSYH	KBG	BO	İGO	EO	DBYS
GSYH	1.0000					
KBG	-0.3009	1.0000				
BO	0.0681	0.0823	1.0000			
İGO	0.5949	0.2424	0.1659	1.0000		
EO	0.0236	-0.2071	0.2038	-0.0298	1.0000	
DBYS	0.2454	0.5431	0.0955	0.4595	-0.3186	1.0000

Tablo 4'te görüldüğü üzere, çalışmada ele alınan bağımsız değişkenler arasında, yüksek düzeyde bir ilişki rastlanmamıştır.

Ekonometrik modelleme öncesinde değişkenlerin durağanlıklarının ortaya konulması bir diğer sınama aşamasıdır. Aynı özelliklere sahip olan ülkeler, bölgeler, eyaletler veya şehirler ile ilgili birimlerle çalışma yapıldığında birimler arasında korelasyon ile karşılaşılabilir. Bu nedenle, değişkenlerin durağanlığının test edilmesine geçilmeden önce, yatay kesit bağımlılık testi ile hangi birim kök testinin kullanılacağına karar verilmesi gerekmektedir. Çalışmamızda değişkenlerimizin yatay kesit bağımlılığının test edilebilmesi için Pesaran testi tercih edilmiştir.

Tablo 5: Yatay Kesit Bağımlılık Test Sonuçları

Değişkenler	CD-test Değeri	Olasılık	Corr	abs (corr)
Mülteci Sayısı	12.25	0.000	0.882	0.882
Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla	13.38	0.000	0.923	0.923
Kişi Başına Düşen Gelir	1.41	0.160	0.097	0.563
Büyüme Oranı	2.80	0.005	0.193	0.341
Doğumdan Beklenen Yaşam Süresi	13.16	0.000	0.948	0.948
İşgücüne Katılım Oranı	-1.30	0.194	-0.090	0.520
Enflasyon Oranı	4.43	0.000	0.306	0.364
<p>Hipotezi: Yatay-Kesitler Bağımsızdır. abs(corr): Ortalama mutlak korelasyon katsayısı</p> <p>Hipotezi: Yatay- Kesitler Bağımlıdır. *%5 anlamlılık düzeyinde, reddedilir.</p>				

Yatay kesit bağımlılık testi sonuçlarına göre, KBG, İO ve İGO değişkenleri dışındaki bütün değişkenler yatay kesit bağımlılık içermekte olup bu değişkenler için ikinci kuşak birim kök testleri, yatay kesit bağımlılığı içermeyen (KBG, İO ve İGO) değişkenler için ise birinci kuşak birim kök testleri yapılması gerekmektedir. Çalışmamızda, yatay kesit bağımlılığı içeren değişkenler için, ikinci kuşak birim kök testlerinden Pesaran tarafından geliştirilmiş IPS testi ile yatay kesit bağımlılığı içermeyen değişkenler için birinci kuşak birim kök testlerinden Mandala ve Wu yani Fisher ADF birim kök testi kullanılmıştır.

Tablo 6: Birim Kök Testi Sonuçları

	Lags	Trendsiz		Trendli	
		Z[t-bar]	P-value	Z[t-bar]	P-value
MS	0	-0.440	0.330	0.914	0.820
	1	-9.778	0.000	-8.434	0.000
GSYH	0	-2.384	0.009	1.121	0.869
	1	-2.166	0.015	2.039	0.979
KBG	0	5.150	0.953	10.830	0.544
	1	21.457	0.044	24.286	0.019
BO	0	-2.789	0.003	-0.817	0.207
	1	-0.970	0.166	0.295	0.616
EO	0	-0.822	0.206	0.489	0.688
	1	0.171	0.568	0.517	0.697
İGO	0	36.080	0.000	8.592	0.737
	1	16.681	0.162	25.779	0.012
DBYS	0	-5.433	0.000	-5.630	0.000
	1	-5.358	0.000	-0.801	0.212

Birim kök içeren değişkenlerin analizlerde kullanılabilmesi için birim kökten kurtarılarak, durağanlaştırılması gerekmektedir. Serinin durağanlaştırılması için değişkenlerin birinci farkı alınması metodu kullanılabilir. Birinci farkı alınarak başına “d” harfi eklenen dEO için birim kök testi tekrarlanmıştır. Tablo 7’de görülebileceği gibi birinci farkı alınmış dEO değişkeni, birim kök içermemektedir. Analizin sonraki aşamalarında bu değişken, birinci farkı alınmış hâli ile kullanılmıştır.

Tablo 7: Tekrarlanan Birim Kök Testi Sonuçları

	Lags	Trendsiz		Trendli	
		Z[t-bar]	P-value	Z[t-bar]	P-value
dEO	0	-4.265	0.000	-3.059	0.001
	1	-2.951	0.002	3.329	0.000

Analiz öncesinde testleri gerçekleştirilen değişkenler kullanılarak çeşitli modeller oluşturulmuştur. Oluşturulan modeller, panel veri analizinde kullanılan ve hangi modelin tercih edileceğine karar verilen F Testi, Breusch-Pagan LM testi ve Hausman testi sonuçlarına göre karar verilmiştir.

Tablo 8: Kurgulanan Alternatif Modeller

<i>Model 1:</i>	$MS = f(\dot{I}GO, \log GSYH, DBYS)$
<i>Model 2:</i>	$MS = f(\dot{I}GO, \log GSYH, DBYS, dEO)$
<i>Model 3:</i>	$MS = f(\log KBG, BO, DBYS, \dot{I}GO)$
<i>Model 4:</i>	$MS = f(\dot{I}GO, DBYS, BO)$

Hangi panel veri yönteminin kullanılacağına saptanması için tanımlanmış olan 5 farklı model, havuzlanmış En Küçük Kareler, Sabit ve Rassal Etkiler yöntemi ile tekrar tahmin edilmiştir. F testi, Breusch-Pagan LM testi ve Hausman testi ile de bu yöntemlerden hangisinin tercih edileceğine karar verilmektedir. Test sonuçları, Tablo 9’da özetlenmiştir.

Tablo 9: F, Breusch-Pagan LM ve Hausman Testi

	F Testi	Breusch- Pagan LM Testi		Hausman Testi	
	İstatistik Olasılık	İstatistik	Olasılık	İstatistik	Olasılık
1	28.70 0.0000	1.02	0.1558	151.36	0.00000
2	27.44 0.0000	0.41	0.2611	151.15	0.00000
3	19.78 0.0000	4.50	0.0169	63.32	0.00000
4	19.81 0.0000	4.88	0.0139	63.61	0.00000

Modellerimizde F ve Breusch-Pagan LM testleri kullanıldığında, hangi modelin kullanılacağına karar verilemediğinden Hausman Testi belirleyici olmuştur. Hausman Testi sonuçlarına göre ise bütün modeller için sabit etkiler modelinin daha etkin sonuçlar vereceği görülmektedir. Tahmin edilen modellere ilişkin sonuçlar ise Tablo 10’da verilmektedir.

Tablo 10: Model Tahmin Sonuçları

Bağımsız Değişken	MS	MS	MS	MS
Bağımlı Değişken				
İGO	141691.6 (0.000)	140659.5 (0.000)	169793.1 (0.000)	129542.3 (0.076)***
logGSYH	-651423.7 (0.000)*	-624564.5 (0.000)*		
DBYS	554235.8 (0.000)*	556593 (0.000)*	403200.5 (0.000)*	373898.2 (0.011)*
BO			13371.1 (0.048)**	9800.583 (0.041)**
logKBG			-841017.8 (0.0125)*	
dEO		-1081.544 (0.000)*		
Constant	-2.93e+07 (0.000)*	-3.02e+07 (0.000)*	-2.67e+07 (0.000)*	-3.23e+07 (0.000)*
Gözlem	80	77	80	80
	0.6809	0.6870	0.6017	0.5880
F İstatistiği	50.49	3676	26.43	6.00
Olasılık	(0.0000)*	(0.000)*	(0.000)*	(0.0412)*
* %1, ** %5 ve ***10 anlamlılık düzeyi Not: Parantez içindeki değerler anlamlılık düzeyini ifade etmektedir.				

Tahmin edilen 5 modelin sonuçları Tablo 10'da özetlenmiştir. Modeller kendi aralarında karşılaştırıldığında, İGO, logGSYH ve DBYS değişkenlerinin kullanıldığı modellerin açıklayıcılığının daha yüksek olduğu görülmektedir. Determinasyon katsayısı ile değişkenlerin istatistiksel anlamlılığı değerlendirildiğinde açıklayıcılığı en yüksek olan model, Model 2'dir. Model 2'deki değişkenler incelendiğinde, iş gücüne katılım oranı ve doğumdan beklenen yaşam süresi değişkenlerinin mülteci sayısı ile pozitif ilişkili iken gay-

ri safi yurt içi hâsıla ve enflasyon oranı değişkenlerinin negatif ilişkili olduğu görülmektedir. Model 2’de ele alınan değişkenler istatistiksel olarak anlamlıdır ancak iş gücüne katılım oranı ve GSYH değişkenlerinin işaretleri beklentiler ile uyumlu değildir.

Tablo yardımıyla bütün modeller değerlendirildiğinde ekonomik büyüme oranı, doğumda beklenen yaşam süresi ve iş gücüne katılım oranı ile mülteci sayısı arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir. Ekonomik büyüme oranı ve doğumda beklenen yaşam süresi değişkenleri ile göç arasındaki ilişki beklentiler ile uyumludur ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyon oranı, kişi başına düşen gelir ve gayrisafi yurt içi hâsıla değişkenleri ile mülteci sayısı arasında negatif bir ilişki olduğu ve bu değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Kişi başına düşen gelir ve gayrisafi yurt içi hâsıla değişkeni ile göç arasındaki ilişki beklentiler ile uyumlu değildir. Kişi başına düşen gelirin göç üzerindeki negatif etkisi Kabaklarlı (2016) tarafından ulaşılan bulgularla benzerlik göstermektedir. Bu sonuç, ele alınan ülkelerdeki gelir dağılımı adaletsizliğiyle ve Türkiye haricindeki ülkelerdeki kişi başına düşen gelirin nispeten düşük olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Sonuç

Beşşar Esad rejimine karşı düzenlenen protestoların Mart ayı 2011 yılında iç savaşa dönüşmesiyle ortaya çıkan kaos ortamından bu yana 8 yıl geçmiştir. İç savaş öncesinde 20,86 milyon nüfusa sahip olan Suriye’de, 2011’den bu yana 465.000 kişi hayatını kaybetmiş, yüz binlerce insan yaralanmış ve milyonlarca Suriyeli yerinden edilmiştir. Suriye’de yaşanan bu kaotik ortam, dünya tarihinin en ciddi mülteci sorununun ortaya çıkmasına ve en büyük mülteci göçünün yaşanmasına neden olmuştur. Bu süreçte Suriyeliler çeşitli alternatifleri göz önünde bulundurarak kendilerine en uygun ülkeye gitmeyi tercih etmiştir. BM verilerine göre, ülkenin toplam nüfusunun %65’i yani 13,5 milyonu yerinden edilmiştir. 13,5 milyon Suriyeli mültecinin yaklaşık 6 milyonu komşu ülkelere, yaklaşık 1 milyonu Avrupa, Kanada ve ABD gibi başka ülkelere geride kalan kısım ise ülke içerisindeki başka bir bölgeye göç etmiştir. Suriye’de barışın ve istikrarın yeniden sağlanması ihtimalinin çok düşük olması mülteci sorununu kronik bir hâle getirmiştir.

Suriye’de yaşanan iç savaşın komşu ülkelere olan mülteci akımını artırdığı düşünüldüğünde hangi makroekonomik değişkenlerin bu akımı şekillendirdiği akıllarda soru işareti yaratan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda ise bu makalenin akıllardaki soru işaretini gidermekte yardımcı olacağı düşünülmektedir. Çalışmada, mülteci akımının en yoğun olarak ger-

çekleştiği belirlenen altı OKA ülkesi için mülteci akımının şekillenmesinde belirleyici olan makroekonomik faktörler araştırılarak analiz edilmiştir. Analizde bağımlı yani etkilenen ve açıklanmaya çalışılan değişken mülteci sayısı, bağımsız yani etkileyen ve açıklayıcı değişkenler ise gayri safi yurt içi hasıla, kişi başına düşen gelir, iş gücüne katılım oranı, ekonomik büyüme oranı, doğumda beklenen yaşam süresi ve enflasyon oranı olarak belirlenmiştir. Analizde mülteci sayısı ile pozitif veya negatif bir ilişkiye sahip olduğu düşünülen değişkenler ile toplamda 4 model oluşturulmuştur.

Tüm modellerde Suriyeli mülteci sayısının iş gücüne katılım oranı değişkeni ile pozitif ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Aktif nüfusun kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusa oranı olarak tanımlanan iş gücüne katılım oranının yüksek olması çalışma çağında olan bireylerin iş hayatına dâhil olma noktasında istekli olduklarını göstermektedir. İş gücüne katılım oranı ile işsizlik arasında negatif bir ilişki vardır ve iş gücünün arttığı ülkelerde istihdam daralmaktadır. Bu noktada iş gücüne katılım oranı ile mülteci sayısının pozitif ilişkili olması yani mültecilerin menşei ülkelerdeki iş gücü oranının artmasına rağmen göçe devam etmesi kayıt dışı istihdamda yer alabileceğini düşünmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Bununla birlikte, enflasyon oranının mülteci sayısı üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi olduğu görülmüştür. Bu sonuç beklentilerimizle uyumlu olmakla birlikte enflasyonun artması durumunda alım ve para gücünün azalmasıyla ekonomik pek çok olumsuz sonucun ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan doğumda beklenen yaşam süresinin mülteci akımının yani mülteci göçünün üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Şöyle ki doğuşta beklenen yaşam süresi, ülkelerin sosyoekonomik durumu ile yaşam kalitesinin bir göstergesidir. Ortalama ömür, sosyoekonomik düzey ve hayat şartlarının iyileşmesinin yanında sağlık hizmetlerinin etkinliğinin de yüksek olduğu ülkelere Suriyeli mülteci göçünün artması beklentiler ile uyumlu bir sonuçtur.

Aynı şekilde ekonomik büyüme oranının mülteci akımı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Ekonomik büyümesi iş gücünün üretkenliği ve kalitesiyle sağlanan ülkelerde ekonomik büyüme istikrarlı bir şekilde artmaktadır ve ekonomik büyümesinde istikrar kazanan ülkelere doğru bir mülteci akımının olması beklenen bir sonuçtur. Gelecekle ilgili umutlu bir bekleyiş ve ekonomik özgürlük mülteciler için çok önemlidir. Aslında bu etkileşim iki yönlüdür. Ekonomik büyüme, göçü ve göç de ekonomik büyümeyi etkiler.

Modellerde yer alan kişi başına düşen gelir ve gayrisafi yurt içi hâsıla değişkenleri mülteci göçü üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu değişkenler ile mülteci göçü arasındaki ilişkinin yönü negatiftir. Bu sonucun beklentiler ile uyumlu olmadığı saptanmıştır. Bu sonuç mültecilerin göç ettiği komşu ülkeler grubunda yer alan ülkelerde var olan gelir dağılımındaki adaletsizlik sorununun bir sonucu olabilir. Çünkü ele alınan ülke grubunda kişi başına düşen gelir bir yandan artarken bir yandan da bozulmaktadır. Kısacası, kişi başına düşen gelirden yararlanacak artış karşısında belirlenen OKA ülkelerindeki mülteci nüfusu azalacaktır. Dünya Eşitsizlik Raporu'nda (2018)¹⁶, OKA bölgesi ekonomik eşitsizlik bölgesi olarak tanımlanmaktadır. OKA vatandaşları arasındaki gelir eşitsizliği, kötü yönetilen veya olmayan gelir vergisi sistemleri de dâhil olmak üzere başarısız bir ekonomik politikadır. Keza, Kabaklarlı çalışmasında mülteci sayısı ile kişi başına düşen gelir arasında negatif bir ilişkiye rastlamıştır.¹⁷

Çalışma, 2004-2017 yılları arasında Suriyeli mültecilerin komşu ülkelere göç akışında ekonomik faktörlerin önemli olduğunu göstermektedir. İnsanların maddi koşullarını iyileştirmek amacıyla her zaman göç etmeyi tercih ettikleri göz önüne alındığında bu sonuç şaşırtıcı değildir. Sonuç olarak, Suriyeliler tüm faktörleri göz önünde bulundurarak kendilerine uygun olabilecek en iyi ülkeye gitmeyi tercih etmiştir. Bu tercihlerde kültürel ve dilsel yakınlığın, coğrafi ve demografik faktörlerin de etkili olduğu ve göçün yalnızca ekonomik yani tek boyutlu bir olgu olmadığı unutulmamalıdır.

Sivil çatışmalar ve mezhepçilik sorunları ile sarılmış olan OKA bölgesinde, ekonomik eşitsizlik ve bunun neden olduğu kızgınlık, Arap Baharı sürecini başlatan en güçlü faktörlerden olmuştur. Arap Baharı'nın Suriye'deki yansımaları öncelikle ülkeyi daha sonrasında tüm bölgeyi kaosa sürükleyen nitelikte olmuş ve süreci bir çıkmaza doğru sürüklemiştir. Bu çıkmaz karşısında ise yeni bir hayat umudu olan insanlar için zoraki göç, umut ışığı olmuştur. Başta Türkiye olmak üzere Suriye'nin komşu ülkeleri mültecilere açık kapı politikasıyla yaklaşmış ve hiç tereddütsüz ülkelerine kabul etmiştir.

Kaynakça

Adams, Richard H. "The economic and demographic determinants of international migration in Rural Egypt". *The Journal of Development Studies*, Vol.30, No.1 (October 1993):146-167.

16 The World Inequality Lab, World Inequality Report 2018, Google, Son Erişim: 16 Mart 2019, <https://wir2018.wid.world>.

17 Kabaklarlı, a.g.e., s. 59.

Carlos, Ma. Reinarruth D. “On the Determinants of International Migration in the Philippines: An Empirical Analysis1”. *International Migration Review*, Vol.36, No.1 (2006):81-102.

Darkwah, Samuel and Verter, Nahanga. “Determinants of International Migration: The Nigerian Experience”. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, Vol.62, No.34 (2014): 321-327.

Google. The World Inequality Lab, World Inequality Report 2018. Son Erişim: 16 Mart 2019. <https://wir2018.wid.world/>

Google. UNHCR. The UN Refugee Agency. Son Erişim: 10 Mart 2019. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>.

Kabaklarlı, Esra. “Mülteci Akımını Belirleyen Faktörlerin Makro Ekonomik Panel Veri Analizi (Ortadoğu ve Türkiye)”. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt.8 No.2 (2016): s.56-60.

Lee, Everest S. “A Theory of Migration”. *Demography*. Vol.3 No.1 (1966).

Petersen, William. “A General Typology of Migration”. *American Sociological Review*, Vol.23, No.3 (1958).

Rotte, Ralph and Vogler, Michael. “Determinants of International Migration: Empirical Evidence for Migration from Developing Countries to Germany”. *DISCUSSION PAPER SERIES*, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, No.12: (June 1998).

Sprenger, Ekaterina. “The determinants of international migration in the European Union: An empirical analysis”. *IOS Working Papers*, Leibniz Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (Institute for East and Southeast European Studies), No. 325 (2013).